

PHỐI HỢP CHUNG CÁC HOẠT ĐỘNG THỐNG KÊ CỦA CHÍNH PHỦ NHẬT

1. Hoạt động thống kê của chính phủ

Các hoạt động thống kê của chính phủ Nhật được thực hiện từ các bộ, các chính quyền trung ương, các ngành và các chính quyền ở địa phương. Bộ Quản lý công cộng, Nội vụ, Bưu điện và Viễn thông (viết tắt là Bộ QLCC) có chức năng phối hợp toàn diện hệ thống phân cấp các hoạt động để phát triển các hệ thống thống kê, đảm bảo độ chính xác, tin cậy của số liệu thống kê, tăng khả năng so sánh, và để giảm gánh nặng

báo cáo của công chúng ở mức tối thiểu. Hệ thống thống kê phân cấp tạo điều kiện thuận lợi cho việc phản ánh các nhu cầu về điều tra thống kê của các cấp chính quyền địa phương và trung ương, tăng hiệu quả việc sử dụng các số liệu thống kê.

Trách nhiệm chính của bộ QLCC trong chức năng phối hợp chung các hoạt động thống kê gồm :

- Lập kế hoạch về thống kê và thông qua chương trình điều tra thống kê của các

Bộ ngành: Kiểm tra việc thực hiện kế hoạch điều tra và Phê chuẩn "Việc thu thập các báo cáo thống kê"

- Tiếp thu ý kiến về kỹ thuật và chuyên môn cụ thể của Hội đồng thống kê, một tổ chức tư vấn thường xuyên (khi cần)

- Xây dựng hệ thống các phân loại chuẩn về thống kê, chuẩn hoá về định nghĩa, khái niệm và các loại mã khu vực dùng trong điều tra thống kê và tăng cường việc sử dụng các phân loại chuẩn

- Biên soạn bảng I-O

- Phổ biến và tuyên truyền kiến thức thống kê

- Phối hợp các hoạt động thống kê quốc tế và hỗ trợ việc đào tạo tại Viện thống kê Châu Á- Thái Bình Dương (SIAP)

- Hỗ trợ công tác thống kê cho các chính quyền địa phương.

Trong khi yêu cầu của chính phủ đối với công tác thống kê ngày càng cao và nội dung thống kê có xu hướng tăng về độ chi tiết, mức độ phức tạp và đa dạng về quản lý thì môi trường điều tra ngày càng trở nên khó hơn.

2. Hoạt động của Hội đồng thống kê

Hội đồng thống kê là một tổ chức tư vấn hoạt động theo yêu cầu của Bộ trưởng Bộ QLCC về những vấn đề quan trọng như chấp thuận hoặc không chấp thuận các kế hoạch về hoạt động thống kê, xây dựng và điều phối chung các hoạt động thống kê.

Hội đồng thống kê gồm 11 chuyên gia thống kê hàng đầu do Bộ trưởng Bộ QLCC chỉ định. Chủ tịch Hội đồng thống kê được bầu trong số các thành viên. Dưới Hội đồng

thống kê có bảy nhóm nghiên cứu sâu về các lĩnh vực chuyên môn cụ thể gồm: Thống kê dân số và lao động; Thống kê nông nghiệp và thủy sản; Thống kê công nghiệp và xây dựng, sản xuất, khai thác; Thống kê về phân phối và vận chuyển; Thống kê doanh nghiệp; Thống kê về đời sống công dân và xã hội; Và các phân loại chuẩn thống kê.

3. Hệ thống thống kê của chính phủ Nhật

3.1. Hệ thống thống kê trung ương

Chính quyền trung ương tuân thủ hình thức phân cấp về hệ thống điều tra thống kê. Trong mỗi bộ, ngành và các tổ chức đều có đơn vị thực hiện các hoạt động thống kê. Cục thống kê thuộc Bộ QLCC có trách nhiệm lập kế hoạch và tổ chức thực hiện các cuộc điều tra thống kê quốc gia, có phạm vi rộng và mang tính liên tục như Tổng điều tra dân số, công bố các số liệu thống kê có phạm vi quốc gia.

Các bộ, ngành và các tổ chức khác đều có một đơn vị thống kê riêng, thực hiện các cuộc tổng điều tra và điều tra thuộc phạm vi quản lý cụ thể, lên kế hoạch thực hiện các cuộc điều tra cần thiết liên quan đến các lĩnh vực thuộc thẩm quyền của họ. Các hoạt động thống kê theo lĩnh vực và các cuộc điều tra thống kê quốc gia được thực hiện từ các ngành, các tổ chức chính quyền trung ương hoặc chính quyền địa phương.

Các cuộc điều tra có phạm vi quốc gia gồm: Tổng điều tra dân số, Tổng điều tra các đơn vị sản xuất, Tổng điều tra về nông nghiệp và lâm nghiệp. Dưới đây là tên các cuộc điều tra thống kê và tổ chức thực hiện điều tra.

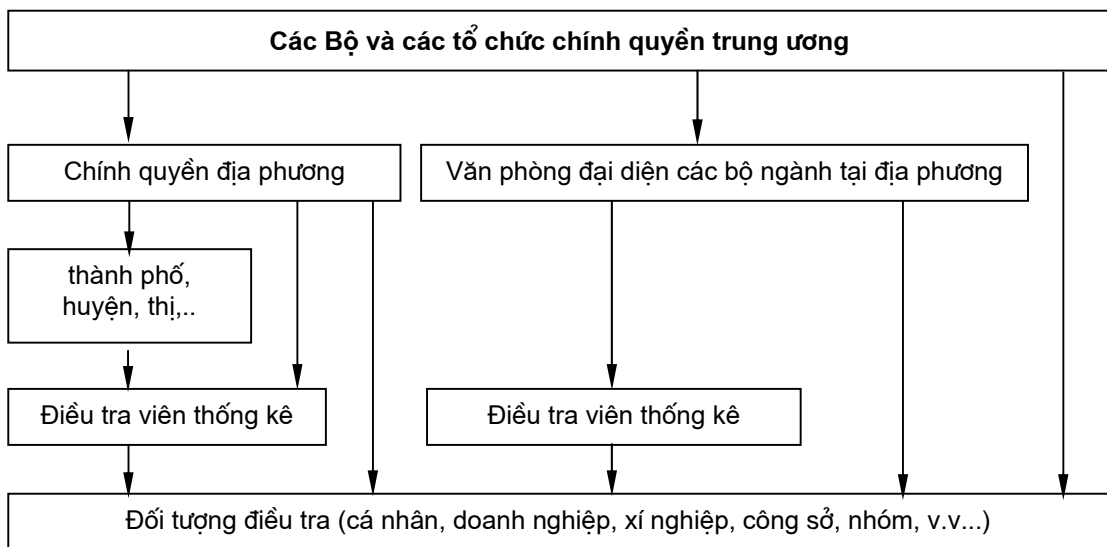
Tên điều tra	Bộ/ngành thực hiện	Định kỳ
Tổng điều tra dân số	Ủy ban thống kê Bộ Quản lý công cộng, Nội vụ, Bưu điện và Viễn thông	5 năm
Tổng điều tra các cơ sở vj sản xuất	Bộ Kinh tế Thương mại và Công nghiệp thực hiện	Năm
Tổng điều tra nông nghiệp và lâm nghiệp thực hiện	Bộ Nông nghiệp, lâm nghiệp và Thủy sản	5 năm
Điều tra lực lượng lao động	Ủy ban thống kê Bộ Quản lý công cộng, Nội vụ, Bưu điện và Viễn thông	Tháng
Điều tra lao động hàng tháng	Bộ Y tế, Lao động và Phúc lợi xã hội	Tháng
Điều tra tình hình cung cấp và nhu cầu xăng thực hiện	Bộ Kinh tế Thương mại và Công nghiệp	Tháng
Điều tra cơ bản về cơ cấu tiền lương	Bộ Y tế Lao động và Phúc lợi xã hội	Năm
Báo cáo thống kê về các doanh nghiệp không thực hiện chế độ báo cáo	Bộ tài chính	Quý
Điều tra về tàu thuyền và ngư dân	Bộ Quản lý đất đai, Cơ sở hạ tầng và Giao thông	Năm
Điều tra về nghiên cứu và phát triển	Ủy ban thống kê - Bộ Quản lý công cộng, Nội vụ, Bưu điện và Viễn thông	Năm

Các cuộc tổng điều tra dân số; Tổng điều tra các đơn vị sản xuất; Tổng điều tra nông nghiệp và lâm nghiệp do chính quyền địa phương thực hiện. Một số cuộc điều tra không sử dụng điều tra viên, phiếu điều tra được gửi trực tiếp qua đường bưu điện đến các đối tượng điều tra. Các cuộc điều tra loại này gồm: Điều tra sức khoẻ học đường, Báo cáo thống kê về các doanh nghiệp không thực hiện chế độ báo cáo, Điều tra về tàu thuyền và ngư dân, và Điều tra về nghiên cứu và phát triển. (xem sơ đồ trang bên)

3.2. Hệ thống thống kê chính quyền địa phương

Hệ thống tổ chức thống kê chính quyền địa phương (các tỉnh, thành phố...) có nhiệm vụ thực hiện các hoạt động điều tra thống kê theo lĩnh vực thuộc phạm vi quốc gia và có trách nhiệm đảm bảo độ chính xác, tin cậy và thống nhất về số liệu thống kê quốc gia. Cùng với thực hiện các hoạt động thống kê ở cấp quốc gia, hệ thống thống kê địa phương giữ vai trò quan trọng trong việc xúc tiến chuẩn bị các hoạt động thống kê ở địa phương và sử dụng hiệu quả số liệu thống kê phục vụ công tác quản lý của chính quyền địa phương thông qua việc thực hiện các cuộc điều tra thống kê theo yêu cầu của chính quyền địa phương.

QUY TRÌNH THỰC HIỆN CÁC CUỘC ĐIỀU TRA THỐNG KÊ QUỐC GIA



Nhiệm vụ chính của các đơn vị thống kê cấp tỉnh/thành phố là thực hiện các cuộc điều tra thống kê thuộc lĩnh vực chuyên môn theo yêu cầu của Cục thống kê - Bộ QLCC, Bộ Giáo dục, Văn hoá thể thao, khoa học và công nghệ, Bộ Nông nghiệp, Lâm nghiệp và Thủy sản; Bộ Kinh tế, Thương mại và Công nghiệp và Bộ Y tế Lao động và Phúc lợi xã hội. Mặt khác, các đơn vị thống kê tỉnh/thành phố giữ vai trò chủ đạo trong liên lạc và phối hợp hoạt động với các cấp chính quyền địa phương (quận/huyện/xã), và chính quyền trung ương. Các đơn vị thống kê tỉnh/thành phố thực hiện các hoạt động thống kê theo khu vực như phân tích và xử lý số liệu thống kê, thực hiện nghiên cứu và đào tạo. Vì vậy, các đơn vị thống kê tỉnh/thành phố có vai trò quan trọng trong việc xuất bản cả số liệu thống kê trung ương và số liệu thống kê địa phương.

Các tỉnh/thành phố nhận kinh phí từ Bộ QLCC để trả cho nhân viên thống kê. Trong khu vực, theo chức năng và quyền hạn của

mình, các quận/huyện/xã thực hiện điều tra thống kê do Ủy Ban thống kê - Bộ QLCC, Bộ văn hoá thể thao, khoa học và công nghệ, Bộ nông lâm thủy sản và Bộ kinh tế, thương mại và công nghiệp giao.

3.3. Điều tra viên thống kê

Điều tra viên thống kê được thuê tạm thời hoặc một phần thời gian cho các cuộc điều tra. Trong nhiều cuộc điều tra, các điều tra viên được tổ chức là bộ máy cơ sở cho các hoạt động điều tra tại địa bàn.

Điều tra viên được tuyển dụng trong các cuộc điều tra phải đáp ứng đầy đủ các tiêu chuẩn quy định đối với điều tra viên, nhằm đảm bảo độ chính xác, tin cậy của số liệu, và tạo điều kiện thuận lợi trong việc giải thích cho đối tượng điều tra và thu nhận phiếu điều tra. Ở Nhật, điều tra viên thường do các Tỉnh trưởng/Thị trưởng chỉ định, tuy nhiên có những cuộc điều tra, điều tra viên do Bộ trưởng chỉ định (như Tổng điều tra dân số).

Kinh phí để thuê điều tra viên do các bộ ngành và các tổ chức có liên quan cấp vào thời điểm điều tra. Các vấn đề gồm quan hệ pháp lý, trả công, bồi thường tai nạn, v.v... thuộc thẩm quyền của Bộ QLCC.

4. Các hoạt động thống kê của chính phủ cho tương lai

4.1. Hướng tới việc thực hiện các chiến lược mới về các hoạt động dịch vụ thống kê của chính phủ trong thập kỷ tới

Ủy ban thống kê đệ trình báo cáo "Những chiến lược mới về các hoạt động dịch vụ thống kê của chính phủ cho thập kỷ sắp tới" và đã trình Bộ trưởng Bộ Y tế lao động vào 10/3/1995.

Báo cáo là một nghiên cứu tổng thể các kế hoạch trung, dài hạn trước đây về các hoạt động thống kê của chính phủ đã trình vào 10/1985, và mục đích của kế hoạch là điều chỉnh hệ thống thống kê trong điều kiện kinh tế - xã hội mới và nâng cao hiệu quả của các hoạt động thống kê. Nội dung báo cáo gồm các vấn đề về các hoạt động thống kê của chính phủ và khuyến nghị các biện pháp thực hiện trong thời gian 10 năm sắp tới.

Liên quan đến các biện pháp được trình bày trong báo cáo, Bộ QLCC đã tăng cường việc phối hợp hoạt động với các Bộ ngành và các tổ chức có liên quan đến thống kê.

Nội dung chính của báo cáo gồm các vấn đề:

- Nghiên cứu các cuộc điều tra, điều chỉnh cho phù hợp với những sự thay đổi kinh tế và xã hội

- Qui định thời gian và chu kỳ điều tra và tổng điều tra

- Giảm gánh nặng về báo cáo thống kê và giảm số các đơn vị thống kê thuộc chính quyền địa phương

- Tăng cường sử dụng các kết quả điều tra

- Thực hiện hiệu quả và nâng cao chất lượng điều tra thống kê

- Tăng cường hợp tác quốc tế

Những nghiên cứu sâu hơn đã được chính phủ thực hiện trong thời gian gần đây liên quan đến các xu thế phát triển quản lý thống kê trên cơ sở những thay đổi về các điều kiện kinh tế - xã hội đã xảy ra trong 7 năm, từ khi báo cáo được đệ trình.

4.2. Giảm gánh nặng báo cáo trong các cuộc điều tra thống kê

Cùng với việc tăng cường và mở rộng các cuộc điều tra thống kê mới, để đảm bảo điều chỉnh hệ thống thống kê hiện tại phù hợp với sự thay đổi nhanh chóng về kinh tế xã hội, vấn đề quan trọng là phải đơn giản và hợp lý hoá các hoạt động điều tra thống kê cho phù hợp với yêu cầu giảm gánh nặng báo cáo thống kê.

Với mục tiêu này, vào ngày 15/2/1994, đã có "Cuộc họp giữa lãnh đạo các tổ chức thống kê". Các Bộ, ngành và các tổ chức có liên quan đã nhất trí các biện pháp để giảm gánh nặng báo cáo trong các cuộc điều tra thống kê.

- Xuất phát từ quan điểm giảm gánh nặng báo cáo trong các cuộc điều tra thống kê, mỗi Bộ, ngành sẽ lập kế hoạch điều tra sẽ thực hiện trong vòng 5 năm.

- Mỗi Bộ, ngành phải nghiên cứu các vấn đề thuộc điều tra thống kê dưới đây:

- Bãi bỏ hoặc sát nhập các cuộc điều tra thống kê có nội dung tương tự, v.v...

- Giảm các chỉ tiêu điều tra (nếu có thể nhận được từ các nguồn thống kê khác).

- Giảm mục tiêu của cuộc điều tra trong điều kiện cho phép nếu không ảnh hưởng đến việc sử dụng kết quả.

- Gia hạn thời gian các cuộc điều tra thống kê, v.v... nếu phạm vi thời gian gia hạn không gây trở ngại đến việc sử dụng kết quả.

4.3. Cải thiện môi trường hoạt động thống kê

Sự hợp tác của đối tượng điều tra tạo điều kiện thuận lợi cho việc điều tra và quyết định độ chính xác của thông tin điều tra. Thực tế đã có khó khăn về môi trường điều tra trong thời gian dài, đó là công chúng không hợp tác trả lời trong các cuộc điều tra. Nguyên nhân không hợp tác là do người trả lời không muốn tiết lộ thông tin cá nhân, gánh nặng trả lời,... Những vấn đề này đã được rút kinh nghiệm nhiều lần, tuy nhiên đến nay tình hình trên về cơ bản vẫn không thay đổi.

Để giải quyết tình trạng này, Bộ QLCC đã nỗ lực cải thiện môi trường thống kê thông qua việc kiểm tra kế hoạch điều tra thống kê và đảm bảo sự hợp tác của công chúng bằng việc thực hiện các biện pháp dưới đây:

- Tổ chức các hoạt động kỷ niệm "Ngày thống kê" - ngày 18 tháng 10 (được Chính phủ thông qua vào tháng 7/1973). Gần đến ngày thống kê, Bộ QLCC tổ chức các hội nghị, hội thảo, các cuộc thi, triển lãm và trao giải các cuộc thi có chủ đề về thống kê.

- Trao giải thưởng cho những người được có đóng góp quan trọng trong việc phát triển và cải tiến thống kê, và những người được giới thống kê Nhật tôn vinh.

- Tổ chức hội thảo cho giáo viên các cấp tiểu học và trung học cơ sở, những người tham gia giáo dục về thống kê.

- Tăng cường các hoạt động tuyên truyền thống kê trong năm, thông qua việc sử dụng hiệu quả các hoạt động báo chí, phát thanh, truyền hình và các phương tiện truyền thông ■

Nguyễn Thái Hà

*Nguồn: Tài liệu đào tạo của Jica - 2002
(Governmental statistical activities in Japan)*